

LIBRARY COPYRIGHT NOTICE

www.huc.edu/libraries

Regulated Warning

See Code of Federal Regulations, Title 37, Volume 1, Section 201.14:

The copyright law of the United States (title 17, United States Code) governs the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material.

Under certain conditions specified in the law, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specific conditions is that the photocopy or reproduction is not to be "used for any purpose other than private study, scholarship, or research." If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

This institution reserves the right to refuse to accept a copying order if, in its judgment, fulfillment of the order would involve violation of copyright law.

מענה הגון על חרף שלא כהוגן
ולכל המועדים מתחילתם—הזאב,
הדוב, הפרדלס, והנחש. ולכל
אשר פניעתם רעה.

מאת

הרב חיים הירשענזאָהן

רב דהופאָקען ומערכה, יוניאָן
הילל והסביבה.

1913, 11.4.

פאַררעדע

דיווער קונטרס (ביכעלע) „ענה כסיל“ איז געשריבען מיט דעם צוועק צו איבערציינען דעם אונשולדיגען עולם און בעווייזען מיט פאקטען דיא מיט א כיון דינע זינפֿים און פעלשונגען וואס דער שרייבער פון א געוויסע „פאסקוויל“ און זיין קליקע האָבען זיך ערלויבט ווענען מיין ספר „ימים מקדם“.

פיעלע פריינד האָבען מיר געראטהען צו דרוקען דיווען ביכעל אין אידיש אום אלע זאָלען זעהען וואס פיר א סוחר דער „פאסקוויל“ שרייבער איז. זיי האָבען אָנגעגעבען אלס ארגומענט דאָס וואס צו דיא וועלכע קענען העברעאיש דארף מען נים שרייבען, ווייל ווען זיי לעהרנען מיין ספר „ימים מקדם“ זעהען זיי שוין אליין ווער דיא חברה פון „פאסקוויל“ זיינען. איך האָב אָבער נים אָנגענומען דיא עצה פון מיינע פריינד, ווייל דאס וואָלט הייסען אז איך געהאט ארויס אין סטריט האָבען א קאמפף מיט דיא פעלשער, און דאס איז אונטער מיין ווירדע, אלס רב, צו פערשמוצען מיינע הענד מיט אזעלכע נידרינע נפשות.

דער צוועק פון קונטרס „ענה כסיל“ איז אום מעורר צו זיין דיא וואס האָבען נאך נים געלעהרנט דעם „ימים מקדם“, אז זיי זאָלען איהם יא לעהר-נען און זעהען וויא ווייט דיא חוצפה פון „פאסקוויל“ שרייבער האָט דער-נריכט. נאר איין זאך וויל איך זאגען דעם גרויסען אידיש-לעזערנען עולם: דיינקט נים אז דער „פאסקוויל“ שרייבער איז א שונג און אז ער האט באמת א מעות געהאט און ער האָט שלעכט פערשטאנען דעם „ימים מקדם“. ווען דאס וואָלט געווען דער פאל, וואָלט מען איהם בלויז בערארפט בעדויערען. דאָ איז אָבער נים אזוי דער פאל, דער זיפֿן איז גראדע א מזיד היורע אח רבו ומכוין למרוד בו, ער איז ארויס מיט פעלשונגען ווענען מיין ספר דורך דער אורזאכע פון „עברה גוררת עברה“. פריהער האָט ער עובר געווען אויף „אָרור משיג נבול“ און אויף „מורה הלכה בפני רבו“ און ווען דיא רבנים,

נדולי אמעריקא, האָבען אריינגעשיקט א בריעף צו דיא קהלות הקדושות פון וועסט האַבאָקען און ווינאָן הילל אז זיי זאָלען דעם בעל עברה ניט לאָזען טהאָן זיינע מעשים תעוועים, איז ער אַרויס מיט דעם „פאסקוויל“.

פאָלגענדעס איז דער בריעף פון דיא רבנים, און יראה הקהל וישפוט:

מכתב מאגודת הרבנים להקהלות.

אל הבעלי בתים הנכבדים יראי ה' בוועסט האַבאָקען ווינאָן הילל:-

אנחנו הרבנים חתומי מטה חברי הועד הפועל לאגודת הרבנים אישר באמעריקא וקאנאדי הי"ו, מאד שמחנו מאז לישמוע כי נמצאו אצלכם בעלי בתים יראי ה' ושומרי תורה ומחזיקים בידי חברנו הרב הנאון המפורסם בתורה ובחכמה מוהר"ר חיים הירשענזאָהן נ"י להיות לרב ומורה בעדתכם כאשר בכל הקהלות הקודש אישר תחת הנהלתו בהאַבאָקען וסביבותיה, ותמיד שמענו מפיו תהלתכם, כי אתם נוהגים בו בכבוד ושומעים הנכם לקול מורים בכל אשר יורה לכם כרת של תורה.

אך מה נבהלנו עתה לישמוע כי קם נרנן מפריד אלוף מרניז ומצער פרנזון ורונג, ויהי לחורות הלכה במקום רבו בלא רשותו, ולבד שהעון הגדול הלזה הוא בעצמו עון פלילי כידוע, עוד הוסיף להרע ולדבר עליו תעו ולהוציא עליו שם רע ולבזותו ברבים בדברים אישר ראוי לקרוע עליהם לכל שומעי, אוי לאזנים שכך שומעות! השמועה הזאת הבהלנו וראינו כי אם נחשיה לעת כזאת יתבזה כבוד התורה ויחולל כבוד הרת ותנרום לתורה שתשתכח מישראל, לזאת אמרנו להודיע לכם בעלי בתים יראי ה' אישר בוועסט האַבאָקען ווינאָן הילל ולהנשיאים והנפאים העומדים בראשם שיטחו בכל איש המרניז פרנזון את כבוד הרב הנ"ל ולמחות בידו שלא להורות שום הוראה פלי רשות הרב הנאון ר"ח הירשענזאָהן הנ"ל ולנעור בכל איש אישר תשמעו מפיו דברי חרוף, ולהוי ידוע לכם כי על פי דין תו"ה ק יש רשות להרב הנאון ר' חיים הנ"ל לעשות דין לעצמו כמבואר ביו"ד ס' רמ"ג, אף ענותנתו דמר תרביהו לבלי לעשות כזאת, אבל עליכם להזהר מנחלתו של תלמיד חכם מובהק ומפורסם ומוסמך מנדולי רבני ארץ ישראל, רוסיא, ואונגנן ואדרבא עליכם לתמוך בידו לפרנסו בכבוד כיאות לרב נכבד כמהו, וחכות תתורה תגן עליכם לראות ברכה בעמליכם כעת"נ המעתיים לכבוד התורה.

נאום שלום אלחנן הלוי יפה, יו"ר לאנו"הר; יהודה יהושע פאלק
 איזראליט, הרב דטשעלסי, מאסס.; ישראל ראזענבערג, רב רפעטערסאן;
 דוד נינצבערג, רב דווילקעסבאר והסביבה; יהודה העשל בר' צבי הלוי
 לעווענבערג, רב בודזשוריו סיטי; אלי אינזעלכאף, החו"ב סקענעקטעדי;
 יצחק סגל, אב"ד לאונדת חקהלות דבעיאן; עזריאל נחמיה פלאקס, הח"ובק
 פאקיפסי; יוסף גראסמאן, רב בפילאדעלפיא; יעקב אליעזר בר' שרנא אהרן
 סילמאן, רב דפליינפעלד; שלמה יצחק באאט"ור שמואל דוד זלח"ה לעווין,
 רב דאלעקסטער, פא.; שמואל צבי וויין, רב מוויזיאן; יצחק זאב ווענדראָוסקי,
 בהר"ה רי"פ סו"מ לאנוה"ר.

מכתב מהרב הנאון לעווענבערג רב דזשוריו סיטי.

אל כבוד ידיד ה' וידיד נפש ליראי ה' ולחושבי שמו וידיד נפשי ה"ה הרב
 הנאון המפורסם לשבח ולתהלה חכם הכולל משיכל דורש ה' וכו' וכו' כש"ת
 מוהר"ר ר' חיים חירשענזאָהן הנאב"ד דהובאָקען ויוניאן הילל דזשוריו הייטס
 עם כל משפחתו הכבודה והרוממה.

אחרי דרישת שלומו הטוב! באהבה רבה ואהבת עולם
 כראוי וכנכון לידיד נפש אתכבד להודיע להדר"ג שהיום שכתי מבאָסטאָן עם
 עוד חברנו הרבנים שנשארונו על שבת במאָלדען - - - בשבאתי בעירי
 שמעתי שהדר"ג מתמרמר עלי על זה שחתמתי את שמי על כתב של מר
 ראנוזין וחורתי מן הכתב של הדר"ג שאסור לכל איש להסיג נבולו או לבזות
 את הדר"ג, על כן מצאתי לנכון להודיע להדר"ג קושט דברי אמת, שחלילה
 וחלילה לי מעשות כדבר הזה להחזיק ולסיעי לאנשים שאינם
 מניעים לקרסוליו של הדר"ג הן בתורה והן בחכמה והן ביראת שמים,
 ובמלי דעלמא ודרך ארץ, וקטנו עבה מכתנם של כל אלו המנאצים
 שמו ביחד, אני חתמתי את שמי רק על זאת שראנוזין איננו עם הארץ והוא
 בן תורה ועל כן בודאי ראוי לולראנאזין לשמור את עצמו מלעשות
 עולה גדולה כזו להסיג את נבול הדר"ג או להורות פלי רשותו
 או חלילה לזלזל ולנוול שמו הטוב של הדר"ג שיצא כשמן
 תורק בכל ארצות הברית וגם באורפה וארץ ישראל.
 ובזה הנני ירדו המסור לו בכל לב המכרכו בכל טוב יהודה העשל בר' צבי
 הלוי לעווענבערג, אב"ד רד"ק דזשוריו סיטי.

אם ה' הסיחך פי ירח מנחה
ואם בני אדם ארורים הם לפני ה'
(שמואל א' כ"ז י"ט)

עֵנָה כִּסִּיל

שני כתובים הקרובים זה לזה: "על תען כסיל כאולתו פה תשוה לו גם אתה". "ענה כסיל כאולתו פן יהיה חכם בעיניו" (משלי כ"ד ה') המכחישים לכאורה אחד את השני, הם באמת למודים נפלאים אין בהם נפתל ועקש ולא הכחשה, כי שניהם אמתים! שניהם ישרים! שניהם נכונים! שניהם מתאימים לא רק בזמנים ובענינים נפרדים כאשר חושבים המפרשים, אף גם בזמן אחד ובענין אחד שתי העצות ישרות הן גם יחד. שומע לעצה חכם לא לענות לכסיל כאופניו וכדרכיו הבזוים בחרופים וגדופים אשר לא יחפון כסיל בתבונה כי אם לחרף ולגדף ולבזות מטרתו וכל מחשבתו אף להרע ולהוציא דבה. ולשלם לו במטבע כזאת אם שמותר מצד הדין, שהמכזה ת"ח יכול החכם לעשות דין לעצמו לנדרתו לשמתו ולהחרימו כמבואר ביו"ד ס' רמ"א, אף עצת החכם מכל אדם שאין נאה לחכמים להשתמש בזה, ואמר אל תען כסיל כאולתו כמבואר זה גם בשו"ע שם, כי המכזה ת"ח הוא בכלל אמרם ואלה שאין להם חלק לעוה"ב ואפיקורס (סנהדרין צ' ע"א) ואמרינן מאי אפיקורס רב ור' חנינא אמרי תרוייהו זה המכזה ת"ח (שם צ"ט ע"ב), ולא צריך הת"ח לעשות בעצמו דין למחרפיו כי דינו בידי שמים נקוב במשנה ונמרא, ואין לך נזיפה גדולה מזו, ומדוע ינהג החכם בנזיפות שמתות בחרופים וגדופים הלא שומע לעצה חכם אל תען כסיל כאולתו פן תשוה לו גם אתה.

אמנם יש לענות בהדברים אשר שנה באולתו במזיד או בשונג וטועה ומתעה אחרים, בדברים כאלה מחויבים לענות כאולתו להציל אחרים מעון וחשד, ולקיים והייתם נקים מה' ומישראל. ולשמוע עצת חכם "ענה כסיל כאולתו פן יהיה חכם בעיניו". (וידוע שחז"ל דרשו כמה פעמים חלוקה אותיות בנ"ד כפ"ת כחלוקה אותיות מוצא אחת: עין בזה בדקדוק אליהו להנר"א וצ"ל ובהערת חכם נאדרן ג').

וזח גורם לי לענות על כתב הפלסטר המתועב בן בלי שם (פאשקוויל)
 אשר נרפס בין המצרים שנת תרע"ב בימי בכורי ענבים אשר השמן מרקד
 (אותיות שלפני ע"נ ב"ם יהם סמא"ל, כתבי האר"י ז"ל) ויד מרגלים על
 העליונה, מלא חרופים וגדופים ונאצות, והוצאת שם רע עלי לאמר, שאנכי
 מחברת המסיתים, ולא הסתפק עוד בלשון עברי והוסיף לשוב על קיאו בלשון
 וזארגאן לתפוס את העם בלכבם אשר אינם יודעים בין טוב לרע, ובל
 מנמתו היתה לקפח פרנסתי ולהוציא לחמי מפיל לחם לפי הטף, ולמען הרעימני
 בדברי התול לכתוב בשער הפלסטר המתועב, "מנחת תורה מקמר ומגש
 להמחבר המחדש ימינו כקדם" ונשא את שם חכמינו ז"ל לשוא
 להשתמש בתנא לקרדום להכות רעהו בגלוי, לכתוב בהשער מאמר חז"ל
 לעקצני ולדמות אותי להשמן, "חד אמר בת"ת נדמה לו, וחד אמר כעבו"ם
 נדמה לו", ואשר על דברים כאלה נאמר בלי ספק הדין בשו"ע יו"ד שם, שאם
 בנה להת"ח בפרהסיא אסור לו לת"ח למחול לו ומצוה עליו לנקום ולנסור
 כנחש. אף לא לזאת כונתי בקונטרסי זה. כתב הפלסטר הוא בן בלי שם,
 ואם כי ידעתי את האיש ואת שיחו את שמו ואת כניו, אינני חפץ להזכיר
 את שמו ולשלם לו במטבע שלו, גם לא להתוכח אתו, מטעם אל תען כסיל,
 וממעם באוני כסיל אל תדבר כי יבז לשכל מליך. (משירי כ"ג ט').

אף מפני שיש הרבה אנשים אשר אין להם ספרי ימים מקדם והשינו
 את כתב הפלסטר בן בלי שם המתועב הזה אשר השתדל להפיצו בין העם,
 ויחשבו באמת כי כצעקתה הבאה בן היא, שנמצאים באמת בספרי הדברים
 כמו שהוא הביאם לזאת באתי בחוברת זו להראות את דרך כתב הפלסטר
 המתועב הזה אשר קראו בשם "בקורת עכ ספר ימים מקדם", אשר השם
 הזה רהוק מאד מענינו, כי לא בקורת יקרא שמו, רק "הפקרות", כי אין זו
 שום דברי בקורת להראות את שניאת דברי המהפך, אשר לעולם לא אתנגד
 על מי שיעשה כזאת, כי אדם אנכי ולא אל, אשר אתפאר כי תף אנכי מכל
 שניאה וכל מי שיעשה בקורת אמיתית על ספרי אם אמצא כי הצדק אתו
 אודה לו בכל לב, ואם לא אתוכח אתו במשרים, ומניה ומנאי תסתיים
 שמעתתא. אף כותב הפלסטר לא השתדל כלל בזה, רק בהפקרות חתיר
 לעצמו לקבץ קטעים וחצי מאמרים מספרי ימים מקדם לסמות בהם את עין
 הקורא לחשוב כי משהתם בם. כפלוגי שהביא ראייה מעשרת הדברות שהתורה
 צותח לו, תגנוב, תרצח, תשא שם אלקיך לשוא, תחמוד בית רעיוך אשת

עריך וכל אשר לרעיָה, בהעתיקו את עשרת הרברים בלעדי הלאין (מלות לא) אשר בהם. וכזן זה אשר נטף שעוה מנרו על מלת „בדין“ אשר בסדר תרי”ג מצות, ואמר שמצות ל”ה מפורשת בתקון שבועות שלא לרחם על עני (בדין). ובמקומות הוסיף בעל הפלסתר דברים מרעתו הנפתלה להטעות את הקורא התמים אשר אין לו ספרי ימים מקדם או לא ירשהו זמנו לעיין פנימה ובין כה וכה תשאיר החשר שקוע בלבו, וכזה נהג המסית הידוע בעל נתיבות עולם במאמרי חז”ל ובדברי הרמב”ם ושו”ע, כאשר הראה זיופיו החכם ריב”ל בספרו זרובבל המהולל בפי כל. וכזה נהג כותב הפלסתר המתועב הזה, ואת זה קרא בשם בקורת אשר לא חופשה מחוצפה ועזות והוצאת שם רע.

בראשונה פשק שפתיו על החדוש הנפלא אשר חרשתי בעזרת החונן לאדם דעת על רבר שם „ישראל“ אשר רבוי השנוים והכפולים במקרא בשם יעקב וישראל יפליא תמיד את כל אשר חפץ להבין את דברי תורתנו הקדושה על בוריה. ואנכי בבקשי בספרי ימים מקדם את היסוד הכרונולוגי למספר ארבע מאות ושלשים שנה אשר ישבו ישראל בארץ מצרים שבאמת לא ישבו לפי דברי חז”ל רק רד”ו שנה, ותרין חז”ל שנה נחשב מלידת יצחק לא מתרץ לנו עדין את לשון ומושב „בני ישראל“ ונלה ה’ את עיני לראות ולהראות בראיות רבות כי שם „ישראל“ היה למשפחת בני עבר אבות אבותינו עוד טרם שנקרא יעקב מאת אלקים בשם ישראל, וכרומזים דברי במדרש רבה בראשית פ’ ס”ג אברהם נקרא שמו ישראל, ר’ נתן אומר מלתא עמיקתא ומושב בני ישראל בארץ מצרים ובארץ כנען ובארץ נושן שלשים שנה וארבע מאות שנה, ואמרתי כי הטעם התולדותי”ל לבר מהטעם המליצי בהרעיון הדתי (בשם ישראל ליעקב) טעם אחד הוא לאל **ביעצתו** זאת ליעקב כעצתו לאברהם, לא יקרא עוד שמך אברם וכי וצוה לשנות את שמם אשר היו נקראים בארץ ארם כו’ על שם עברי היותר חביב על יושבי הארץ, וגם פה לחבבו על יושבי הארץ צוה ה’ כי יהיה שמו ישראל כו’, ולא שם עצם פרטי הוא כאשר בשם אברהם ושרה, רק שם שבט או משפחה או לאום כו’ אשר לזה האיש ישראל המפורסם או השבט והעם המפורסם ייוחס באמת גם מוצא יעקב מיסודו מטרם בא אברהם עוד לחרן, ומפני זה אברהם לא נקרא עוד אברם כי אברהם נעשה שם העצם לו, וכאמרם הקורא לאברהם אברם עובר בעשה (ברכות י”ג ע”א). אמנם לא כן ביעקב שגם אחרי כן נקרא שמו תמיד בשם יעקב. וישראל יחד. והאלקים

פעצמו אמר לישראל במדאות הלילה יעקב יעקב (בראשית מ"ו כ"ו), כי
 יעקב הוא שמו העצם העברי, כי הלא נולד כבר בארץ כנען, אך ישראל הוא
 שם השבט והעם המפורסם או ממשפחת יעקב אשר אליו ייוחס, והיה
 הזה יועיל לו לכבדו על פני כל יושבי ארץ כנען, עד כאן לשוני בעמוד 29.
 ועצת ה' ליראיו שיתנהגו בדרך חכמה כהנצל מאויב זה דבר רגיל ככל התנ"ך,
 וביחוד בדבר ה' אל שמואל, כאשר אמר לה' איך אלך ושמע שאול והרגני,
 ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבוח לה' באתי (שמואל א' ט"ז ב')
 וידוע דברי חז"ל על זה, ואמרתי עם שעובדי ע"ז היו אבותינו מעולם תרח
 אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים, ואברהם האחד והראשון
 ממשפחת בני עבר, אשר הכיר את בוראו, אמרתי כי הראשונים טרם
 אברהם אשר קראו לעצמם בשם ישראל אשר היו מהאיסקים אשר מטלו
 אח"כ במצרים אשר היו ממשפחת בני עבר, ומאדם מוצאם קראו לעצמם
 "אשריאל", אשר נמצא שם זה גם בדברי הימים, בני מנשה אשריאל, אשר
 ילדה לו פלגשו הארמיה (דברי הימים א' ד י"ד) ונמצא גם תבריא
 "ואשראל" (דהי"א ד ט"ז). אמרתי כי הראשונים, אשר לא עובדי אלקים
 חיו רק עובדי עבודה זרה קראו לעצמם שם זה על שם עבודתם לאל "אשר"
 שהוא "אוזירוס" המצרי "ואשור" השמי, והשם הזה התחלף אח"כ בחלוף
 הדיאלקטן כזרעאל וישראל, ואלקים קרא ליעקב "ישראל" בהדיאלקט
 העברי הרחוק מן הרעיון האלילי, ליחסו על המשפחה הזאת אשר היתה אז
 נכפדה על פני כל יושבי ארץ כנען כידוע בדברי הימים. והבאתי ראיה
 לדברי במאמר ארוך מ"ז עמודים ואחת מהן המאמר ויתעצבו האנשים ויחר
 להם מאד כי נבלה עשה ב"ישראל" לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה
 (בראשית ל"ד ו'), ופירושו הוא בלי ספק כי נבלה עשה במשפחת ישראל על
 ידי שכבו את בת יעקב אשר שייך להמשפחה הזאת, וזה היה עוד טרם אמר
 אלקים לישראל לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך (בראשית
 ל"ה ו'). וראיה אחת מפסוק ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את
 יעקב (שמות א' א') דמשמע דאלה הם בני ישראל אשר באו עם יעקב אבל
 היו עוד בעולם או במצרים בני ישראל אחרים שאינם בני יעקב ולא באו עמו,
 ועוד ראיות רבות אשר הבאתי, ואשר ימצאם כל קורא בספר התורה בשים
 לב, ראיות למאות לאמתות דברי אלה.

והנה כל רואה יראה שלא דמיתי ולא עלתה במחשבתי לחשוב שלא ה' קרא
 ליעקב ישראל רק כהני מצרים פרצוי כסף, אשר רק אויל ומשונע יכול לחשוב
 בזאת שיעקב בשכם ובכית אל בא בזמן קצר כזה בקשור עם כהני מצרים
 שיתנו לו פרצוי כסף שטר בטחון שיבא נפשו אחרי מותו להתאחד עם אל
 אוירוס כאשר חשב כותב הפלסתר המתועב הזה, מפני שבמקום דברי על
 האיסקים ועל מעשה מצרים ספרתי שהם נהנו בשטרי בטחון כאלה, ומי
 שהשיג שטר בטחון קראו לו בשם "אשריאל". ועתה יראה נא הקורא את
 הנבלה בישראל אשר עשה כותב הפלסתר המתועב הזה, הוא לקח המאמר
 משטרי בטחון אשר כתוב בספרי בדברי מהאיסקים בצד 32 שורה ד'
 והעמיד אחריו מלת וכו' ודלג עד שורה כ"ב צד 33 קפד חיוו בח"י שורות
 ועשה מאמר אחד: "וכנראה נתן שם זה להזקנים ראשי המשפחה אחרי אשר
 היה להם כבר שטר בטחון או בבטחה מן הכהנים כי בוא יבא נפשו אחרי
 מותו אל מקום מכון אלהים להתאחד עם אל אוירוס כאשר היה באמונה
 אתו כו' וזאת היתה הסבה האמתית להקרא יעקב בשם ישראל, לאמר
 להתיחס עצמו להמשפחה הזאת אשר היתה במצרים". להטעות את לב
 הקורא לחשוב, כי כונתי היתה בלשון "הסבה האמתית" שלקח שטר בטחון
 מן הכהנים, אשר לסמיו עינים זה דלג ח"י שורות באמצע. אך עטו הכשילו
 אשר זיופו נכר מתוכו להמכין דבר בהכתוב "לאמר להתיחס עצמו למשפחה
 הזאת אשר היתה במצרים", כאשר יראה כל קורא בספרי פנימה, שאין
 קשור כלל בין המאמר בשורה ד' להמאמר בשורה כ"ב.

ועל דבריו המזויפים האלה כתב העקש, עד בה דברי הרב מהאבאקען
 לעדת חרדים לא להרעפארמער חלילה ומה נענה אבתריה? ... הנהיה עוד
 כפויי מוכה מבלי להודות לו על כל הכבוד הנדול שעשה ליעקב אבינו?
 אמנם באולתנו שנינו לחשוב כי ה' קראהו בשם הזה, ויותר מזה שנינו לחשוב
 כי אבינו יעקב יחסה בצל כנפי השכינה, ועתה הנה בא הרב הירא והחרד
 והסיר ממנו את חרפתו, כי לא ה' קרא אותו בשם הזה, רק הכהנים נתנו
 לו השם הזה, וכי בעד שקלי כסף אחדים קבל מהם שטר בטחון להתרפק
 אחרי מותו באליל אוירוס, אם לא אסיר תודה עלינו להיות לו כל הימים?
 עד כאן לשון הנבזה הזה בזיופיו. ישפוט נא הקורא.

ומרעה אל רעה יצא בזיופיו על מה שכתבתי על כפל הדברים בפסוק
 "בה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם, ויאמר עוד אליכם אל משה

כה תאמר אל בני ישראל הויה אלקי אבותיכם אברהם יצחק ויעקב שלחני אליכם". כפל הדברים הוא לשתי המשפחות האלה; לבני ישראל הקודמים אמר אהיה שלחני אליכם בידעם מן האשורים שם קרוב לשם זה אֵל אֵל בידעו בהניין אלהי האשורים וקרא להם שם אלקי האמת בצלצול קרוב לזה להתקבל על לבם הקטן ורוחם הקצר. (כמו שאנחנו אומרים שם נאָט ביהודית המדוברת ובאר הנאון בעל כתב הקפלה ז"ל שלשון ואת היא מן שם האלילים העורכים ל נ ד שולחן, אף מחשבתנו לטוב מן נום בנרמנית, שחושבים להאל הטוב והמטיב עכ"ד פריש בראשית. והכחורי כתב על לשון קבוץ בשם "אלקים" שנשאר לבעל האחרות מהקדמונים בעלי הרבוי, (ראש מ"ד). ויפה העיר החכם זאָלאַמקאָף בהיומי "אידישעס מאַגעבלאַט". אזולבע בעהויפטונגען ויינען פונקט וויא מען זאָל זאָגען אַז יעדער וואס רופט דעם אידישען נאָט מיט'ן נאָמען "נאָט" לעסטערט איהם, ווייל דער נאָמען "נאָט" שטאַמט פון דיא אַלטע מיטאַנען און זיי פלענען מיט דעם אָנרופען א נעמין, אָבער נאָט איז נעוואָרען א אידיש וואָרט און קיינער קימערט זיך נים וויא אזוי דיא אַלטע מיטאַנען פלענען עס נעפרייכען), (מאמר תורה אהן דרך ארץ 18 מען דזשון, 1912) אמנם לבני ישראל אשר באו את יעקב אמר הויה אלקי אבותיכם וגו' עד כאן לשוני בצד 35. ומה עשה המוויף? הסיר מה שכתבתי "וקרא להם שם אלהי האמת בצלצול קרוב לזה להתקבל על לבם הקטן ורוחם הקצר, אמנם לבני ישראל כו'. וכתב "ואם מעט לך הכבוד הנדול שעשה ליעקב אבינו עוד מעט ותראה את חכבוד שחלק לשם אלקי ישראל, בצד 34 יבאר את שם המקרא אהיה שלחני אליכם בידעם מן האשורים שם קרוב לשם זה אעאע בידעו בהניין אלהי אשורים, התרע עתה קורא נכבד, מי הוא שם אהיה אליל האשורים אעאע, האין זה כבוד לאלקי השמים והארץ?" עד כאן לשון המנוול הזה, אשר כל קורא יראה ויפושלא חשבתי ולא עלה על לבי ח"ו ששם אהיה הוא אליל האשורים ואליו קרא משה את בני ישראל, ורק את שנעוני לבו של המוויף נתן בפי.

עוד הוסיף לבדות דברים בשמי לאמר, כי אנכי כתבתי כי משה רבינו ושלמה המלך לא ידעו דרכי החשבון וקביעות ירחים, רק אחז הצדיק לבדו ידע (לשונו בפסכתר המתועב). ולבד שראמות לאויל הכמות ואי אפשר לו להבין כלל מה שכתבתי בפ"א ובפ"נ מספרי שהמה מיוחדים רק כמי שיר ושם לו פתכמת תתכונה והלכות קדוש החורש, אשר כותב הפסכתר אשר

ידענו את האיש ואת שיתו רחוק מאד מדיעה זו, אבל חכם הוא להרע
 בזיופיו. אנכי כהבתי: כי מלכי ישראל ויהודה אשר עבדו עבודה זרה לא
 עברו את השנים, ואמרתי כי עד שפוט השופטים לא היה נחוץ עבור השנה
 מפני שלפי דרך החשבון, אשר היה להם אז לא עשה השנתי רושם גדול
 בשנתי המועדים וסמכו על היסוד ההלכתי הנהוג גם אח"כ אין מעברין את
 השנה אא"כ היתה התקופה חסרה רובו של חודש. ואמרתי שהיה להם
 קבלה ששמואל הנביא עבר השנה, אך בלעדו לא מצינו שנכנסו חכמי
 ישראל לעבר שנים עד ימי חזקיהו ואמרתי כי סדרות המלחמות והרדיפות
 היו סבה למניעה זו. וגם מה שהרבה ממלכי ישראל ויהודה סר לבם מדרכי
 התורה, ורבים היו עובדי ע"ז, גם הכהנים תופשי התורה בהיכלם לא ידעו
 והנביאים נבאו בפעל, ונשכח בציון מועד וחג, ואולי זה היה בעצמו סבה
 גדולה להפרת תורה וחק ושכחו מועדי אל בארץ, והנביא צועק מפני זה
 חרשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי למורה, אף המלך האחר ביהודה
 הוא אחז בן יותם, אם כי סגר דלתות בית אלקים, ויעש לו מזבחות בכך פנה
 בירושלים, ועשה לו במות לקטר לאלהים אחרים בכל זאת היה לו לב חושב
 מחשבות ויודע בינה לעתים ויסר את צל המעלות (ישעיה ל"ח ח') כו', אף
 כל זה לא הועיל לתקן מועדי אל ורגלי השנה, כי המלך הזה הסיר את לב
 העם מה' אלקי ישראל ופיקדי נכרים השפיקו ושכח בציון מועד ושבת.
 אמנם בימי חזקיהו אשר פתח דלתות ההיכל ויכרתו ברית לה' אלקי ישראל,
 בימיו כבר היו חשבוניות העבור על מכונם כו'. לשוני בצד 51-52.

יראה נא תקורא את חוצפת בעל הפלסתר וזיופיו, שכתב: „מלבד זאת
 אפריון נמטי לו על אשר לא נשא פנים גם למשה רבנו, וגם חכמת שלמה
 לא זכה בעיניו, ושם מצד 48 עד 51 יבאר לנו, כי כלם לא ידעו דרכי החשבון
 בקביעת הירחים והמועדים ורק המלך אחז הצדיק לבדו תקן את המעות, וזה
 לשונו בצד 51 אף המלך האחר ביהודה הוא אחז בן יורם, אם כי סגר דלתות
 בית אלקים ויעש לו מזבחות בכל פינה בירושלים, ועשה לו במות לקטר
 לאלהים אחרים (אין דבר) בכל זאת היה לו לב חושב מחשבות ויודע בינה
 לעתים כו', כי טוב מעם לאיש הזה לחקות הדמות והתבנית לכל
 מעשהו כו', „הוסיף המזיף על דבר המאמר בפסוק (אין דבר) לסמות את
 עין הקורא לחשוב שאנכי אמרתי שמה שאחז עבר עבודה זרה זה אין דבר
 רע, ושם בשמי את אחז לצדיק ולמבזה את חכמת שלמה ולמדבר במשה
 ובאלקים.

ותנדרל חוצפת חעו פנים לניהנם הלזה שהוסיף פלשון ושארגאן לאמר „דער פערפאסער האָט אַ מאַניע צו געטצען, און פערהייליגט זייערע גלויביגער, צום ביישפיעל בריינגט ער דאָרט אַז משה רבנו און שלמה המלך און נאך אַזעלכע האָבען ניט געוואוסט דעם פערעכנונג פון דיא מאַנאַטען און יאָהרען נאר אחוּ דער געטצען-דיענער האָט יא געוואוסט, איז דאס ניט צו פערזירען און צו לאַבען פון אַזאַ משוגענע און אַפיקורסישע ערקלעהרונג“. עד כאן לשון המנוול. ובאמת יש לבכות ולא לשחוק על טפשות וחוצפת איש, אשר לא אפשר לו כלל להבין דברי, ולא ידע כלל שכתבתי שהי' להראשונים מין חשבון אחר ושקדשו מאז על פי הראיה, והשוו נם אז את חדשי החמה עם חדשי הלבנה על פי מין חשבון אחר, והוא לא הבין את הדברים כלל כי לא יצא להתנגד להם כלל, עם שיש שם מקום לבעל דין לחלוק. את סכע המחלוקת עבר ולא ראה אותו כלל, כי אין לו עינים לראות, אבל יש לו פה, וידים לו להוסיף שקרים וזוכים בשמי, למען נבל שמי בישראל ולקפח פרנסתי אשר היא מהעם התמים, אשר איננו יודע מטוב ועד רע. וכבר הניעה חוצפתו לחוצפת כל תת"ק"ע דורות תקופה בלא עת, שכתב; ואם לא תדע מרוע זכה אצלו אחוּ לבל התהלה הזאת ששור לו במלא חפנים, ראה בסוף הספר במאמרי על המונמר צד 18 ותבין כי „פרא מוכה אבא“ וכל הכבוד שחלק כאחוּ הוא רק בשביל בנו האדון אשר העמים מונים ללדתו, ואילו הם מבקשים, וגם שם בצד 242 „וברם זכור אותו האיש לטוב שבנוים, אשר ממנו והלאה החלו למנות חשבון יותר מבורר ע"כל החצופה. ופלשון זשארגאן המדבר לבלתי עם-בינות מוסיף: אין דיא ווערטער פון וייטע 242 וברם זכור אותו האיש לטוב שבנוים זאָנען זיי נישט דייטליך עדות אויף זיין פערהייליגען דעם אותו האיש פון אָנפאנג ביז ענדע.

ועתה יקרא נא הקורא מה שכתבתי בדפים אשר ציין, ויראה עד כמה מניע חוצפת האיש הזה. אנכי כתבתי פעל המונמר צד 18: כי אין רעתי בספרי זה לפעול על העם לשנות בניסין ושטרות את מספר הנהוג אצלנו משנות דור, כאשר כתבתי הטעם לזה בסוף פ"ב ובאריכות פ"ב כ"ב, ולא כונתי בו רק ללמוד וליריעה ולא להורות הלכה למעשה, אם כי הידיעה היא נגד המעשה ההלכותי, ואפילו לא מצד המבט ההלכותי אשר כתבתי שם לא נחוץ לשנות בדברים כאלה מנהג העם משנות דור, ואפילו אצל העמים המונים היום 1908 ללירתו והוא באמת 1913 ללירת אותו האדון אשר הם

מבקשים כידוע, אף לא שנו הדברים, מפני כי לא חפצו לשנות קבלת העם עב"ל. צריכים להיות משונע או לייצן לחשוב כי יש במאמר הזה נמיה לנצרות. אנכי לא חפצתי להזכיר את שם יש"ו ולאמר כי טעו הנוצרים בלירתו, למען לא יהיה זה למכשול לפני הצענוזוריא פרוסיא וכסיתי את שמו בהמאמר האדון אשר הם מבקשים במנין זה, בדרך סנונוני תמיד לכתוב בלשון נופל על לשון מאמר קרמון השייך לאותו הענין או לאותו הדבר והאיש, כאשר ירגיש בזה כל קורא את מאמרי תמיד, ודבר כזה הוא נ"כ בצד 242 שכתבתי שם שבחשפון היונים נופל ספקות כבכל כרונולוגיא, אף כל הספקות הם רק עד החילותם למנות המנהג הנהוג, ומאז כבר אין פלפול כרונולוגי, כי כבר החשבונות מבוררים. ואמרתי שגם מאיש הזה יצא איזו דבר טוב ע"ד אמרם כל פועל ה' למענהו וגם רשע וגו'. ובחפצי להתנהג בכנון זה דרך הו"ל בבית גליא ובית כריא, כתבתי למוב שבנוים, אשר כל תלמוד חכם יודע מה זה טוב שבנוים ומה זה טוב שבנחשים.

ואין לי לענות על טפשות הכותב ורוע לבו, שלא לבד יזהוציא שם רע עלי אף גם הרהיב בנפשו ורוע לבו לירות במסחרים תמימי דעים פועלי טוב אשר תמכו בידי להרפסת ספרי, לאמר עליהם שהם חברת מסיתים. עוד מעט יאמר זה גם על הנדיב היקר האדם הנדול הנסתר השולח נרבותיו על ידי המארגנען ושוורנאל, ועל כל נותני מתן בסתר ואינם חפצים בגלוי שמם. ועלי לאמר עתה, כי זמן רב היה הכסף בהפוסט ולא חפצתי לקבלו עד כי אורע מי ומי המה האנשים הישרים האלה, לא מפני שחשדתי שיש ח"ו דבר רע בזה, כי רק אדם רע יכול להענות בלבבו מחשבה רעה על ערשי טוב. אף חשקה נפשי לידע מי המה אלה אשר מימיהם אני שותה ושמותיהם אינם מזכירים, ולא קבלתי את הכסף עד כי בתחבולה נודעתי מהפאסטאפים בהאבאקען, כי הכסף בא מנפשות יקרות אוהבי עמם ותורת ה' ודתו, ולמען יגדיל תורה ויאדיר ואהבתם אלי וחשוקתם כי יפוצו מעינותי החוצה, עמלו ביניע כפם יומם ולילה וקמצו מפיהם ושלחו הכסף הזה בסתר, בפחרם כי בגלוי לא אקבל הכסף הזה, אשר הביאו בכל כך זיעת אפים. יהי משכורתם שלמה מאת ה'. בני הם אשר נתן לי אלקים בהסדו.

וכותב הפלסתר הזה מראה איך בור ועם הארץ הוא מלהבין לשון ומליצה דברי חכמים וחדותם, במצאו עלילה עלי, מרוע כתבתי, כי לא אלמן העולם במקום אשר כתוב במקרא, כי לא אלמן ישראל, כמו לו החוב על

כל סופר להעתיק את התנ"ך כלו כמו שהוא. לו חכמה השכיל היה יודע לקרא את כל המאמר והיה יודע שמדבר מענין אשר לא מיוחד רק לישראל לבר רק לכל עם ועם, כמו שכתוב שם מפורש על הנפשות המוליד הזמן בכל ארץ וארץ ובכל עם ועם, אשר יומם ולילה חמה ינעים במדעים, וברכה נשמית לא מביאים אל ביתם, וההמון הרבה יצחק על משבותיהם, כי לא יבין לרעם, ולא ידע שאיפתם, ולא ירניש רעבונם לחכמה ודעת כו'. אף מחסדי הפורא לתן גם לחכמים לחם, חנן בכל עם ועם גם נבונים בעושר, אשר המה יבינו את נפש החכמים לעזרם מבספם להוציא לאור מחשבתם "ולא אלמן העולם" בכל עם ועם מאנשים כאלה, זה תוכן כונת המאמר "קול תודה", אשר כתבתי בעת חשבי כי השמונים דאלאר פאו לי מפעלי בתים בחובאקען ובזה מצא המישונע הזה עלילות דברים. מצא נצרות במאמר "ה' צלמם יברך להיות לאור עולם" אשר כתבתי תיכף אהרי המלים "ובהם תוכל האנושית להתפאר כי נבראה בצלם אלקים", וזה לשון נופל על לשון. חשד כזה יכול לחשוד רק מי שחושב פאמת שהפסוקים האלה מורים על נצרות. אף אנכי אינני חושד את כותב הפלסתר על זה, רק אני רן אותו לכף זכות, כי הוכה בישנעון ותמהון לבב, ומפני זה קראתי אותו פה בשם משונע על כל דברי שנעונות וטפשות כאלה, אשר כתב. ולא שוה בנזק הניר והדיו לענות עליהם.

והאמת אני, כי על כל דברי הפלסתר הזה לא היה שוה בנזק הזמן לענות עליהם. אך מצאתי בכל הענין השנחה לטובת בדרך כל פועל ה' למענהו וכו', מה דעבר רחמנא למב הוא דעבר, כי ספרי זה, אשר חנני ה' בו הוא ב"ה מלא חרשות כרמון, ולו יצא הספר הזה בזמן ובמקום תורה, לאמר במקום ששמים על כל חרוש בתורה כמוצא שלל רב, ובזמן אשר כל שאיפת אנשים בו היה רק דברי תורה חכמה ומדע, אזי היה ספרי עושה רעש גדול בין מיימינים ומשמאילים, בין מבקרים אמיתים אשר חפצים לעמוד על האמת בכל דבר, אף לראבון לפנו מצב התורה בעוה"ר הוא כל כך במצב השכחה עד שאין ענין כלל היום למבקרים אפילו להתנגד לתורה, כמו סחורה שעבר זמנה ח", שאין חפצים כלל למפל בה, וזה דבר השוכר כל לכ אוהב עמו ותורתו. אף מתנחמים אנו בחקוה שהמצב הזה לא יארץ הרבה, ועוד תשוב התורה על אכסניא שלה וכבודה ישוב אליה כבראשונה. אך בעת הזאת המצב נורא לזאת שמחתי, כי מעשך כתב הפלסתר הזה יגרום על כל

פנים להעיר להקוראים על שתי נקודות נכבדות מספרי: הדושי בשם "ישראל" אשר ב"ה לא קדמני איש בו לא בישראל ולא בעמים, והחדושי הנפלא בדבר קביעת המועדים אשר קונטרסי זה יעיר את הקורא לעין על זה בספרי פנימה ויראה עולם חדש לפניו. וכמצאו בשני הדברים האלה שמחה במענה פי, ישתדל לקרא גם שאר דברי הספר ויאירו עיניו. אבל צריך בקריאת ספרי להיות עיניו ולבו ואזניו מכונים לדברי תורה אשר חדשתי בו בעזרת החונן נאדם דעת ויהיו בפיו כדבש כמתוק וזה יהיה גם לי למשיב נפש ולנחמה על כל הצער והיגון שהיה כי בסבת האויל המשונע הזה והיה זה שכרי.

העלוב חיים הירשענזאָהן,

רב דהאָפּאָקען ומערבה, יוניאָן הילל והסביבה.
מהפּר ספר "ימים מקדם", וספר "מוסדות תורה שבעל פה" וספר "עטרת זקנים", וספר "איזו מיטנה", וספר "ישיעות יעקב" והנהות
לספר אור זרוע סנהדרין ע"ז, ולספר אגודה ב"ק,
ועורף "המסדרונה", ועוד ספרים
רבים אשר לא נדפסו עדין.

מכתב מהרב הנאון הגדול המפורסם וכו' רש"א יפה נ"י י"ד לאגודה"ר

למותר הוא לפרסם את המפורסמות מכמה עשרות בשנים לרב גדול מנדולי ישראל נאונים אמתיים ה"ה נאוני יוראפ מדור העבר כמו הנאון ר"מ עליאספערנ זצ"ל והנאון ראשון לציון ישא ברכה זצ"ל ועוד נאונים גדולים שחיים עוד עורנו ה' יאריץ ימיהם, שכלם הנזכרים מעידים על תפארת כבוד הרב הנאון חו"ב סיני ועוקר הרים מוהר"ר חיים הירשענזאָהן בהנאון הגדול רי"מ זצ"ל, ומסמיכים אותו לרב גדול בישראל ויהודה לתורה ולתעודה לכל עניני רבנות דינים ואסור והתר טו"ט ונו"ח. ומהם צדיקים שמתארים אותו לכד גדלו בתורה בתואר צדיק ותמים נזר החכמים, האומנם באשר קמו עליו אנשי לצון דרכו רובים (רכיא קורין לפתיא) קסתם מיטענת קנה רצון, והוציאו דבת שוא ושקר על האי נכרא רבא חכם וסופר הרב הנאון מוהר"ר חיים הנ"ל אב"ד דהופאָקען נ"י ותלו בו פוקי סרוקי לפסול במוסן עצמם את כבוד הרה"ג הלזה, ובדו דברים מבוזים שקרי שקרים והחציפו פנים לשקר במדעל"ג כי ממחברתו בשם "ימים מקדם" בחשו המה בקדמונו של עולם, כדריך הנחש חקדמוני ולקטו דברים מקומעים ומלות פורדות, וגם הוסיפו וגרעו בפי שעה בלכם הרע עד שהעזו מצח לפרסם ברבים על ידי כתב פלסתר שהרב הנאון הלזה הוא מכת כו', לזאת נמצאתי מחויב להודיע

לפני כל שלומי אמוני ישראל ולפני כל יראי אלקים באמת שכל דבריהם בכתב פלסתר שהדפיסו אדות הרב הנאון הנ"ל ועל מחברתו הנ"ל בכזיב בלדתו, והמה כזב בני איש הוא, ולא הבינו כלל את האמור במחברת הלזה. ולכד זה זייפו ושקרו וכזבו, וחלילה אין במחברת הלז שום רמז רמיזה לדעת מינים או למינות רח"ל או לאפיקורסית, אם כי אולי גם אין דעתנו נוטה לדעותיו של חרב הנאון החכם המטיפיל המחבר הנ"ל, ואולי אם התייטב אתנו טרם הדפיס את המחברת הלזאת אולי יעצנו אותו שלא ידפיס אותו כי דברים רבים ישנם מדברים העומדים ברום עולם הטעאלאניע או הפלסופיא אשר רק המחשבה מותרת בהם, כאשר מצאנו גם בדורות הראשונים שלא הכל התירו חכמים לגלות להמון, אבל חלילה מלאמער שדעת מינות יש בהספר הלזה, או גם נוטה לזה חלילה, וחלילה להעלות על הדעת שהמחבר הרב הנאון הלזה איננו משלומי אמוני ישראל, ורב גדול וצדיק תמים, כי גם מהמחברת נכרת שמחשבתו רצויה וכונתו לשם שמים למען כבוד התורה ליישב הפסוקים הנראים בהשקפה הראשונה כסותרים, אבל אלה הרשעים שזייפו וכחשו ושקרו בזדון והוציאו דבה ובאו בלה"ר והוציאת שם רע ומלשינות על רב גדול בישראל נאמן וישר וצדיק תמים ונתנתו לבליעל עע"ז, המה דינם כמו כל פעלי לה"ר ומש"ר שכבר כרתם דוד המלך עה"ש ברוח הקודש, וכל שלומי אמוני ישראל לא ישעו בדברי שקר ולא ישמעו ולא ישימו לב ללשון עפה מהנחשים האלו.

דברי הכעה"ח יום ד' א' אלול תרעבית. שלום אלחנן יפה אב"ד דק"ק וי"ר לאגודת הרבנים.

מכתב אמונים מאגודת הרבנים

ב"ה יום ד' כ"ח תשרי התרע"ג לפ"ק

לכבוד ידיד ה' וידידינו הרב הנאון המפורסם משכיל וסופר איש שהכל בו צדיק תמים מוה"ר חיים הירשענזאָהן שליט"א:-

נבהלנו לקול השמועה שקמו נגדו חצופים ועזי פנים לחרף ולכזות אותו ולהוציא שם רע על ספרו היקר המלא וגדיש בדברי תורה וחכמה כלול מקרא מטינה ותוספתא הלכה ואגדה תלמוד בבלי וירושלמי מכילתא ספרא וספרי וסדר עולם רבה, ומחכמה ובינה לעיני העמים בחשוב תקופות וחמני השנים ותולדות ימי עולם כרונולאָגי, ואמרו פרוע לבם כי מינות נורקה בו, כי לא הבינו את עומק אמריו וגם זייפו בזדון דברים לשום עליו עלילות דבר, והדפיסו כתב פלסתר פאסקוויל נגדו, אוי לאזנים שכב שומעות, או לו לדור שהחוצפה הניע כל כך להרהיב הנעור מכל חכמה בזמן זה שקנה חכמה ודעת הרבה, והנקלה בנכבד! לבכנו נשבר ונקרע על החוצפה הזאת על בזוי ת"ח גדול בישראל, יתאלמון, יתפרכון, ישתחקון שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק, ולזאת באנו כלנו הח"מ להביע לכבוד נאון תורתו את צערנו על זה,

ולהודיע את אטונתם לכתר"ה, וכי לב כלנו שלמים הם את כתר"ה ומברכים אותו בכל טוב סלה, ה' יהיה בעזרתו להפיל את כל שונאיו תחתיו וירום קרן תורתו בכבוד כעתרת נפש מוקיריו מלב ונפש.

שלום אלחנן הלוי יפה אב"ד דק"ק בית המדרש הגדול וי"ר לאנוה"ר; שמואל צבי וויין, רב מוויזאן חפ"ק; אהרן גאָרדען, מחבר ספר „בית מאיר“ „ומלואת אבן“ חופ"ק; ישראל ראָזענבערג, רב דפעטערסאָן; משה לייב בערנשטיין, רב דעלזאבעטפאָרט; עזריאל נחמיה פלאקס, רב דפאָקיס; יצחק זאב באמוה"נ רי"פ ווענדערפאָקס, סו"מ לאנוה"ר.

מכתב מהרב הגאון המפורסם ר' דוד גינצפער, נ"י

גם אנכי הנני מכיר את הרב הגאון ר' חיים הירשענזאָהן לנאון וצדיק והמוציא שם רע עליו דינו כמבזה ומוציא שם רע על תלמוד חכם גדול אשר דינו מבואר בשולחן ערוך יורה דעה סי' של"ד ועל זה באתי על החתום יום ד' כ"ח תשרי תנע"ד כשטן לפ"ק. נאם דוד גינצפער, רב ואב"ד דווילקעס בארר יו"ר לווה"פ לאנוה"ר.

מכתב מהגאון אב"ד דק"ק מאלדען.

ידיד ה' וידיד אנשים הרב הגאון המפורסם צנא מלא ספרא סיני ועוקר הרים כו', כש"ת מוהר"ר חיים הירשענזאָהן שליטא אב"ד דק"ק הובאָקען ואנפיה נבהלתי ונשתוממתי בשמעתי כי המתכבד בקלון חברו הוציא בזה כי מצא בספרו היקר „ימים מקדם“ דברי מינות, קראתי את ספרו שים לב, והאמת אניד ולא אכחד **בי הביא תועלת גדולה לעמנו** בחברו ספר יקר כזה, ויחן חיות באנדרתנו אל יפול לבבו, ד' הטוב יהי בעזרתו ויפיל שונאיו לפניו ובכל אשר יפנה כת"ר יצליח, ידידו מוקירו וממבדו כערכו הרם.

רוב פער בהגאון ר' אבא יעקב הכהן נ"י, בארובאוו אב"ד דק"ק מאלדען.

עוד נמצאים אצלי מספר לא רב מספרי „ימים מקדם“ מחירו 2 ראל. לרפנים, סופרים, מורים וככל מי שאין ידו משנת—ראלער אחר.

מחיר הקונטרס „ענה כסיל“—10 סענט.

קאָנקאָרס-מול פרעס, 12 פּאָנד סטריט, ניו יאָרק.

מכתב מהרב הנאון הגדול ר' דוב אריה לעווענטהאל.
ב"ה פילאדעלפיא י"א מ"ח תרע"ג

להנכבד מוה' אלימלך שמואל צוקער נ"י
מכתבו הניעני ונשתוממתי למראה עיני בראותי החוצפה אשר נברה
בעוה"ר להטיל מום בקדשי קדשים ולהסתפק אף רגע בצדקת הצדיק הרב
הנאון סועק"ה מפורסים בתורתו חכמתו ויראתו קדושת שמו מוה' חיים
הירשענזאָן ש"י הנאבד"ק הופאָקען והסביבה, ובאמת איני כדאי ששלחתם
אלי וקשה לי מאוד להתלבש בטלית אשר לא לפי מרתי להתנאות כרנע להעיד
על אדם גדול כליל המעלה כמהו, אשר במעלות רבות הוא נעלה מאתנו, ומי
יעיד על מי? ונם לעדות הזאת אשר דרשו ממני חושש אנכי מאד אם אינו
בכלל בזיון לת"ח נאון מובהק אשר עלינו לירא כבלי הכוות בנחלתו,
ובאמת חפצתי להמנע כי העדות הזאת היא באמת כאשר להעיד על השמש
שהיא מאירה, הלא כבר משנים רבות יצא מכעו של הרב הנאבד"ר ש"י עוד
בהיות שבתו בקודש ונאוני ארץ הקדושה וארצות רוסיה והגר הנידו תהלתו.
ומנימין לו בין גדולי הדור העבר, ורבים נהנו לאור תורתו וחכמתו ובכל משך
שבתו בארצנו פה מאז ידענו את האיש ושיחו, הוא שוקד על תוה"ק
וחכמת ישראל האמתית ועובד עבודת הקודש פוריה למאד,
לרמות רוחא יחיב לקיים צדקת הצדיק וחפצתי למנוע תשובתי.
אף בהיותי פורש ובוכה על עלבון התורה וחלול כבוד ת"ח מצוין אשר
נחשד מהחושדים במום בכשרים, ואולי יגיעו דבריהם לאינם בני תורה
הנושכים בחמור לכל ת"ח וביחוד לנאון מצוין ולרב כמהו בל"ם ימצאו בני
מאתי דסנו ליה על דמוכית להו במלי רשמיא אמרתי במקום שיש הלול ה'
ותורתו אין לי לחשוש לכבוד הרב ומה עלנו לעשות אשר כה נדכה החנופה,
ועלי להודיע לכבודו ולכל אנשי עירכם כי חקרתי ודרשתי
בכל ספר ימים מקדם שניתיו שלשתי
בעימק העיון אף ראיתי הפאסקוויל הנכתב מנוכל ובליעל
אשר אולי יודע האמת ומכוין למרור בו, וראיתי ונוכחתי כי הספר הנוכר
תחלתו אמצעותו וסופו דברי תורה, וראוין הדברים למי שאמרם וכל עולה לא
נמצא בו ח"ו, ולא אתרע חוקתו חזקת חבר שאינו מוציא מתח"י דבר שאינו
מתוקן, והמהרהר אחרי רבו כאלו מהרהר אחרי השכינה, ומבזי ת"ח
יחוש לנפשם, ולאנשי עירו אומר ממקור לב אל תחושו לדברי נרגנים
מוציאי דבה, מחזיקים במחלוקת, תאלמנה שפחותיהם ילקו בנופם, ואתם
סורו נא מעל אהלי אנשים הרשעים האלו ועליכם יריק ה' שפע
ברכתו אשר תוכלו להחזיק בידי רבכם הנאון מוה' חיים שליט"א, ולאור
תורתו תסעו תלכו, ותתברכו לרגלו כברכת ידידם הטוקרים ומכפרם
המשתתף בצער ת"ח ומצטער מעלבון התורה צופה לחשועת ד'.

דוב אריה פאמו' חנאון מוה' אברהם הכהן
וללה"ה לעווענטהאל חופ"ק יור"ג לאנו"הר